¡QUE SE RINDA TU MADRE!

Elena Montiel Bach

La Tatiana tenia quinze anys i era la *maestra popular* de la seva àvia, *doña* Rosita, que en tenia cap a vuitanta. El seu era un dels CEP's (*Colectivo de Educación Popular*) de Ducualí, una comunitat rural de Palacagüina on, a més de *doña* Rosita, hi assistien altres veïns i veïnes per aprendre a llegir i escriure durant la Campanya d'Alfabetització Popular de Palacagüina. Va ser la primera parada de la pick-up que traslladava la *Comisión de Verificación* des de Managua a *las Segovias* l'agost de 2004. En Sebas va saltar del vehicle i va anar de dret a conèixer alumna i mestra, àvia i néta. No recordo massa bé què es van dir, només recordo els ulls brillants d'en Sebas: emoció, esperança i lluita. Em va commoure. En les seves estades a Nicaragua, a en Sebas no li interessaven per res les trobades amb *alcaldes, diputados o licenciados*(encara que a aquests sí que els interessava trobar-se amb en Sebas). Ell volia trepitjar les comunitats rurals, conèixer els líders comunitaris, els i les *campesinas*, els joves, els universitaris de la UNAN i de la UPOLI que treballaven al projecte. Volia remenar els censos d'analfabets, convèncer als *renuentes*. Prendre un *pinol* a l'ombra d'un *palo* de mango i *platicar, platicar, platicar,* per transformar. Aquell dia vaig entendre que el món no es canvia des dels despatxos ni des dels Parlaments -almenys el món que en Sebas i jo somiem. El món es canvia des de les bases, des de baix. El canvien persones petites, en llocs petits. Persones generoses com la Tatiana, la Rosita i en Sebas. *Sólo el pueblo educa al pueblo.*

Jo, abans de conèixer en Sebas, als estudis d'Educació Social, no havia vist mai de prop un Revolucionari. A les seves classes ens explicava Freire, ens parlava de l'Educació Popular, de l'educació bancària, de l'educació com a eina d'alliberament. Jo no entenia res. Em quedava tan lluny tot el que deia…, com si ens parlés d'un món que no anava amb nosaltres. No hi estava avesada a qüestionar el model capitalista, a entendre la transcendència de l'educació, a que ens exigissin pensar, raonar, capacitat crítica; a sentir que jo era una privilegiada i que, com a tal, tenia la responsabilitat de retornar a la societat el que la societat m'havia brindat a mi.

Un dia ens va portar a Salt, a la seva estimada Escola d'Adults. I allà, asseguda al terra d'un vestíbul davant les aules, ho vaig entendre tot. Perquè en Sebas ja no ens va parlar de Freire i d'educació com a pràctica de la llibertat, sinó que ens ho va mostrar: el tracte amb els alumnes, el respecte cap a les circumstàncies personals

de cadascú, la manera com els alumnes s'hi adreçaven. La complicitat, la convicció que en Sebas vivia i es desvivia perquè totes aquelles persones aprenguessin a llegir i a escriure. Però no que aprenguessin *la A, la E, la I, la O i la U,* en paraules d'Orlando Pineda, sinó que aprenguessin a llegir el món, el nou món que els envoltava; i a escriure, perquè s'hi poguessin moure dignament. Ens va ensenyar que als adults no se'ls ha d'infantilitzar amb un model pedagògic escolar, sinó que hi ha un mètode d'educació d'adults propi que posa en valor el que la persona ja sap. I que és des del que ja sap i des del que necessita saber, que té sentit el procés d'aprenentatge: buscar feina, entendre les receptes del metge, poder comunicar-se amb els mestres dels fills, fer els tràmits a l'Ajuntament, participar de les activitats del barri o tenir les eines per progressar i per decidir lliurement quina vida es vol viure.

Ara soc jo qui treballo amb persones adultes. I no hi ha moviment que faci que no estigui inspirat en aquell dematí a l'Escola d'Adults de Salt. En Sebas, per a mi, era Paulo Freire. I ens va posar la llavor, a dins, de la justícia social, del compromís, del respecte, del valor de la diversitat, de la igualtat d'oportunitats i de l'educació com a eina d'alliberament i de transformació social. La revolució del llapis i del quadern. i *Puño en alto, libro abierto !*

Però tornem a Nicaragua: el primer Cap d'Any que vaig passar a Nicaragua tenia vint anys acabats d'estrenar i fèiem les pràctiques dels estudis d'Educació Social amb dues companyes de la Universitat de Girona. En Sebas ens va fer arribar un paquet: una carta amb unes paraules, un pot d'olives, escopinyes, pernil salat i torró. Quin paquet més curiós que ens feia arribar el nostre professor de la Universitat! Aquella nit, però, a la *Casa de la Alfabetización de Palacagüina,* les tres *chelas*, sota la llum d'una espelma i enyorades de casa, ens vàrem retrobar amb sabors coneguts, que ens varen fer sentir reconfortades. Han passat vint anys i no hi ha nit de Cap d'Any que, envoltada d'amics, família i taules farcides de menjar, no recordi la senzillesa i l'escalf d'aquell comiat d'any nicaragüenc que en Sebas, des de la distància, va fer especial i inoblidable.

D'entrada pot semblar que aquesta anècdota no té cap mena d'interès pedagògic. Però per mi el té tot: amb aquell gest en Sebas ens estava dient que hi era, que per ell era important que estiguéssim bé. Perquè sabia que, perquè una relació educativa sigui exitosa, el primer que cal és veure l'altre, reconèixer l'altre, entendre i sentir les seves necessitats. La *Pedagogia de l'amor*, de l'Orlando Pineda.

Per en Sebas jo era la *cuñadita.* Així és com m'anomenaven afectuosament els

companys de l'AEPFCA de Nicaragua. Amb l'excusa d'escriure aquestes ratlles, he retornat als correus que ens enviàvem en aquells anys dolços de revolució sandinista. M'agradava, m'agrada, llegir-lo, perquè les seves paraules són pura poesia que t'esperonen en els moments d'eufòria i t'acaronen en els moments de dificultat:

"Estimada Elena, cuñadita, com va la vida? Doncs, últimament veig que amb pujades i baixades, cosa normal, doncs l'amor no és cap magnitud física (constant física, es deia quan jo estudiava aquestes coses), sinó que es va teixint i desteixint, cooperativament, amb cada segon de les nostres vides; sempre queda la matèria primera, el teixit, però som finalment les persones qui vivim l'afecte, la producció, la comunicació, les relacions,... tot, absolutament tot allò que és real i tot allò somiat, tot. (...) Jo, amb la distància que em dona l'edat i la llunyania, puc dir-te que finalment recordaràs l'etapa nica com l'etapa més dolça i valuosa, amb més tendresa i afecte de tota la teva vida... segur. I les petites, o grans, decepcions i els entrebancs i les dificultats, i les febleses, marxaran a poc a poc de la memòria dels temps viscuts... segur. Així és com passa sempre. Però, com crec que t'he dit en alguna altra ocasió, la recordaràs, sobretot, perquè "vas donar-ho tot sense esperar res a canvi" i mai, mai a la teva vida d'educadora i de persona, faràs una cosa tan important com aquesta. Mai. (...) Els bons educadors (jo me'n considero un) i les bones educadores (així et considero) som gent sensible, de pell fina i, a vegades, més fràgil d'allò que aparentem o la gent suposa. Aprenem a viure aparentant força i energia i militància sense dubtes, ni febleses, ni incoherències, ni abandonaments, però no és així".

Nicaragua és l'etapa més dolça i valuosa que he viscut a la vida, perquè és on em vaig formar com a educadora i on em vaig transformar com a persona. I parlo de mi, com ho feia en Sebas en el seu correu, però en realitat també estem parlant d'ell. Nicaragua era –després de l'Empar, és clar-, el seu gran amor. Qui, sinó, ens va transmetre l'enamorament per aquell petit país de llacs i volcans? Nicaragua era el motor, el que donava sentit a tot el discurs ideològic. Era la teoria feta pràctica. Ser *catanicas* és el nostre gran orgull compartit.

I a Nicaragua en Sebas era un home respectat, un home estimat. Era, és, una institució. La persona que donava vida al missatge que onejava als carrers de Palacagüina, de Niquinohomo : *"La solidaridad es la ternura de los pueblos"*. El poble català i el poble nicaragüenc agermanats per una mateixa causa: construir un món millor. I en Sebas n'era el principal responsable.

En Sebas va ser un referent per a tota una generació d'educadors, de mestres, de catalans i de nicaragüencs. Un exemple de militància, de coherència, d'activisme, de compromís polític. Un home senzill, honest, intel·ligent i sense pèls a la llengua. Generós, que t'obria les portes de casa seva i de la seva gent sense esperar res a canvi, sense condicions. Donant espai, cuidant i deixant anar si feia falta. Posant llum en un món a vegades massa fosc. En una societat on se'ns vol individualistes, materialistes i confrontats, en Sebas ens ensenyava a compartir, a cooperar, ens demostrava que la felicitat no es troba en les coses materials, sinó en les petites accions del dia a dia, treballant colze a colze per deixar el món una mica millor de com l'hem trobat.

És difícil creure en aquelles coses que no es poden veure ni tocar. Però per als que hem conegut en Sebas, creure en la utopia ja no és una quimera.

"Es cierto que las mujeres y los hombres pueden cambiar el mundo para mejor, para hacerlo menos injusto (...). Lo que no es posible siquiera es pensar en transformar el mundo sin un sueño, sin utopía o sin proyecto. Los sueños son proyectos por los que se lucha." (Paulo Freire).

No et vas rendir, Sebas, i tampoc ens rendirem nosaltres! Mantindrem viu el teu llegat.

Gràcies per tant!

I sí, també vaig menjar les seves llenties!